
3. *Sobere leermiddelen voor het (godsdienst-)onderwijs in katholieke scholen in de negentiende eeuw en een lawine van school- en leesboeken van fraters en broeders in de twintigste eeuw.*

We zagen al dat Mgr. Zwijsen in 1844 de congregatie van de Fraters in Tilburg oprichtte. Twee jaar later startte hij met een drukkerij om de weesjongens die door de fraters werden opgevangen een vak te leren. Een van de eerste schoolboekjes van het Rooms Katholieke Jongensweeshuis, voortaan afgekort met RKJW, was een serie van vier leesboekjes voor eerstbeginnenden, een bewerking van de populaire leesmethode van P.J. Prinsen. Presentexemplaren van deze boekjes werden ook naar andere katholieke scholen gezonden, zo blijkt uit correspondentie van de Vincentiusvereniging in Den Haag.³⁰ In 1859 en 1860 verschenen *Korte Geschiedenissen van het Oude en het Nieuwe Testament* geschreven door frater Modestus de Bont. Deze boekjes voor katholieke scholen en huisgezinnen werden tot 1932 intensief gebruikt en beleefden respectievelijk 21 en 16 herdrukken en bewerkingen. De vier delen van de *Katholieke Kindertuin of legenden voor kinderen*, die vanaf 1886 verschenen, waren minder eenvoudig uitgevoerd. De fraai gebonden boekjes bevatten diverse kleurenplaten. Het ging daarbij om vertalingen uit het Hoogduits door de fraters J.M. Vincent en Andreas v.d. Boer, met toestemming van de schrijver F.S. Hattler s.j. Zij bewerkten ook een *Practische leerwijze voor het onderrecht in den catechismus voor kinderen van 7 tot 10 jaren*. Voor jonge kinderen maakte frater Modestus Spierings *Kleine Bijbelse geschiedenissen* met aparte vragenboekjes.³¹

Aan het einde van de 19^e eeuw begon ook uitgeverij Malmberg met religieuze uitgaven, waaronder de school- en gebedenboekjes van de Broeders van Maastricht. De productie voor katholieke scholen kwam echter vooral in de eerste helft van de 20^e eeuw tot grote bloei. Alle producten, vooral de leesboeken voor school en thuis, stonden in dienst van de godsdienstige opvoeding, overall was de ‘Roomse kleur in het werk’ aanwezig.³² In de tweede helft van de 20^e eeuw ontwikkelden zowel Malmberg als uitgeverij Zwijsen zich van boekenleveranciers voor de katholieke bevolkingsgroep tot toonaangevende uitgeverijen in de gehele Nederlandse onderwijsmarkt en zijn dat in de 21^e eeuw nog steeds.

Godsdienstboekjes van de Broeders van Maastricht

Vanaf 1918 gaven de Broeders van Maastricht een serie godsdienstboekjes uit, onder het collectieve pseudoniem ‘B.C. Kloostermans’. Het eerste deeltje had de titel *Ons Voorbeeld*. De schrijvers – broeder Cyprianus Andreae en broeder Beatus Roeling – stemden de

³⁰ *Leesboekjes voor eerstbeginnende kinderen* (1850). Tilburg: RKJW. ABM inv nr 2497, 49, 73, 75.

³¹ Catalogi van de uitgaven van de (stoom) drukkerij van het RKJW.

³² Theo Jansen (2007). *Malmberg. Een educatieve uitgeverij in historisch perspectief*. Den Bosch: Malmberg; Karen Ghonem-Woets (2011). *Boeken voor de katholieke jeugd. Verzuiling en ontzuiling in de geschiedenis van Zwijsen en Malmberg*. Zutphen: Walburgpers.